

תגובת מכון אהרן להצעת התקציב

לאחרונה פורסמה טיוטת ההצעה להחלטת הממשלה הקובעת את יעדי התקציב לשנים 2017-2018, הכוללת רשימה ארוכה של התאמות תקציביות אותן מומלץ לממשלה לקדם. נראה כי השנה אין בהצעת תקציב זו בשורה באמצעות רפורמות משמעותיות למשק מבחינת עידוד הצמיחה והפרייון, העלאת שיעור התעסוקה, צמצום העוני ובלימת מחירי הדיור. נדון בתחומים המרכזיים בראי ההמלצות שהוצעו ע"י מכון אהרן.

הצמיחה והעלאת הפרייון

- הצמיחה במשק בשנים האחרונות נמוכה והפרייון כמעט ואינו עולה. צמיחת הפרייון היא חיונית לקידום המשק הישראלי ולצמצום העוני ואי השיוויון, אך הצעת התקציב אינה מכילה יעדים כמותיים ברורים בנושא הצמיחה והפרייון במשק. המלצת מכון אהרן, כפי [שהוצגה](#) בכנס השנתי של המכון, היא לקבוע יעד של העלאת הפרייון והשכר של החמישון התחתון של העובדים ב-10 אחוזים יותר מקצב העלייה הממוצע במשק.
- במכון אהרן המלצנו על רפורמות בתחומים מרכזיים למשק על מנת לעודד את צמיחת הפרייון, ובפרט של החמישון התחתון של העובדים. הרפורמות המוצעות מתמקדות בקידום עסקים באמצעות צמצום הנטל הביוקרטי ותמיכה בהון האנושי באמצעות השקעה בהשכלה גבוהה טכנולוגית ומקצועית. **הצעת התקציב כוללת מהלכים מעטים בלבד בתחומים חשובים אלו, אך אינה כוללת רפורמות משמעותיות שיכולות להביא לשינוי אמיתי.**
- הממשלה אינה מטפלת בפרייון הנמוך בענפים שאינם מוטי יצוא, בבנייה, בשירותים, במסחר ובתעשייה מסורתית, שבהם מועסקים רוב העובדים במשק. בעקבות המספר הנמוך של הרפורמות להערכתנו המשק ימשיך לצמוח בקצב נמוך של בין 2-3 אחוזים לשנה, צמיחה נמוכה לנפש מזו של המדינות המפותחות.

קידום עסקים והפחתת הנטל הביורוקרטי

- הנטל הרגולטורי העודף והנטל הביורוקרטי מהווה מס משמעותי על קידום ההשקעות במשק, בעיקר על עסקים קטנים ובינוניים. ממשלת ישראל קיבלה בשנים האחרונות מספר החלטות בנושא צמצום הרגולציה והביורוקרטיה, אך בפועל נעשו רק פעולות מעטות ומעמדה של ישראל במדדים הבינלאומיים התדרדר. הצעת התקציב מכילה מספר צעדים בנושאי ייעול עבודת מערכת בתי המשפט וההוצאה לפועל, שיפורים בתהליך ההקמה של עסקים חדשים ובתהליכי רישום נכסים. **צעדים אלו נעשים בצורה נקודתית וללא ראייה כוללת.**
- על מנת לקרב את ישראל למדינות המובילות בעולם יש צורך בטיפול מקיף ויסודי כפי [שפורט](#) במסמך של מכון אהרן. **יש לעשות זאת על ידי יחידה ייעודית בעלות סמכויות ויעדים ברורים לקידום העסקים**, ולא באמצעות המשרדים שיעדיהם אינם כוללים את קידום העסקים בעדיפות הראשונה. זוהי גם המלצתו של ד"ר אוגוסטו לופז-קלוס, מנהל המדדים הבינלאומיים בבנק העולמי אשר אחראי על מדדי עשיית העסקים.
- מצער חמור שבמשרד ראש הממשלה ובמשרד האוצר מסרבים לאמץ את ההצעה להקמת יחידה ייעודית, כפי שבוצע בהצלחה על ידי המדינות המובילות בעולם בנושא כגון הולנד, דנמרק, אירלנד ועוד. אופן הטיפול הנקודתי שבו נוקטת הממשלה לא יביא את התוצאות הרצויות, ולראיה למרות ההשקעה המרובה בנושא במשך שנים מצבה היחסי של ישראל מוסיף להתדרדר.

השכלה גבוהה טכנולוגית ומקצועית

- **הצעת התקציב מוצעת רפורמה מצומצמת במכללות הטכנולוגיות**, שעיקרה אילוץ של המכללות הקטנות להתאחד או להיסגר, ותמיכה במספר קטן (4-6) של "מכללות דגל" שיקבלו תוספת תקציב מסוימת. **אין בהצעה הקיימת טיפול אמיתי בשיפור החינוך הטכנולוגי-מקצועי בישראל, אשר נמצא בפיגור משמעותי לעומת המדינות המפותחות, ומהווה חסם בגידול בפריור של המשק.**
- המספר הנמוך של מכללות הדגל המוצעות אינה יכולה להוות פתרון לכל מי שאינו פונה ללימודים אקדמיים, ולצורך במכללות טכנולוגיות בעלות קשר הדוק למגזר העסקי. המספר הנוכחי של המכללות הטכנולוגיות (מעל ל-70, כולל מכללות המיועדות למגזר החרדי) אמנם גבוה מדי, אך נראה שהאוצר הלך רחוק מדי בניסיונות הצמצום שלו. בכל מקרה נראה שלהצעה אין היתכנות פוליטית ובמקרה זה הפוליטיקה דווקא עובדת לטובה.
- **ההתמקדות במכללות הטכנולוגיות להנדסאים בלבד (עם כל חשיבותה למשק) אינה מהווה רפורמה משמעותית לגידול ההון האנושי ומיומנויות התעסוקה לכמחצית האוכלוסייה של חסרי תעודת בגרות.** פרטים אלו זקוקים למערכת השכלה על-תיכונית טכנולוגית ומקצועית איכותית. יש לבצע השקעה משמעותית כפי [שהומלץ](#) במסמך של מכון אהרן, באמצעות הקמת מערכת איכותית עבור מסיימי תיכון שאינם פונים לאקדמיה, אשר תאפשר לבוגרים התפתחות מקצועית ארוכת טווח.
- **יש להקים גוף עצמאי שיהיה אחראי על התוית המדיניות של ההשכלה הגבוהה הטכנולוגית והמקצועית ויפקח על תכני הלימוד, ההסמכה והחניכותו ולהשוות את התקצוב לסטודנט לתקצוב במערכת האקדמית.** בנוסף יש להרחיב את המערכת למקצועות נוספים הנדרשים במשק על מנת לאפשר את עליית הפריור במגזרים נוספים מלבד ההיי-טק.

דיור

- העלייה הגדולה במחירי הדיור היא בעייה חברתית וכלכלית מהמעלה הראשונה ויש לטפל בה בדחיפות. הצעת התקצוב כוללת מספר סעיפים בנושאי מימון, היטלי פיתוח, ייעול הרגולציה בחוק התכנון והבנייה, אך אלו רפורמות מעטות שאינן יכולות להביא להגדלה משמעותית במספר היחידות המתוכננות והנבנות.
- **הגורם המרכזי המשפיע על מחירי הדיור, כפי [שהוצג](#) ע"י מכון אהרן, הוא המלאי התכנוני והבניה בתל אביב והמרכז, המשפיעים על המחירים בכל הארץ.**
- מכון אהרן המליץ על 6 רפורמות משמעותיות להגדלת ההיצע התכנוני, הכוללות שינוי במודל המימון של הרשויות המקומיות, קידום התחדשות עירונית, מכירה מוגברת של קרקעות מתוכננות ושינוי מתוכננות, בעיקר במרכז הארץ וקידום הפריור בענף הבניין. בכל התחומים האלו כמעט שלא בוצע דבר, כך שמחירי הדיור במרכז, ובעקבות זאת בכל הארץ, צפויים להמשיך ולעלות, עם כל הנזקים החברתיים והכלכליים הנגזרים מכך.

שוק העבודה

- הצעת התקציב אינה כוללת כל התייחסות לשוק העבודה, למעט נושא ההשכלה הטכנולוגית שנידון לעיל.
- **שירות התעסוקה הודיע לאחרונה כי תוכנית "מעגלי תעסוקה" מתרחבת להיקף ארצי כפי [שהומלץ](#) ע"י מכון אהרן. זוהי התפתחות חיובית ביותר, אך היא אינה מספקת.** אנו שבים וממליצים להחיל חובת השתתפות בתכנית על כל מקבלי גמלת הבטחת הכנסה הכשירים לעבודה ועומדים במבחן תעסוקה, וכן להאחיד את תכניות הרשות של "מרווחה לתעסוקה" ולהפעיל אותן במתכונת דומה לתכנית החובה.

- **למרות העלייה המשמעותית בשיעור התעסוקה לא בוצע עדכון של יעדי התעסוקה הקיימים לשנת 2020.** הצעת מכון אהרן היא להעלות את יעדי התעסוקה ל-80% בגילאי 25-64 ול-71% בגילאי 20-24. הגדלה נוספת בשיעור התעסוקה, ובפרט שיעור התעסוקה של גברים חרדים ושל נשים ערביות, יביאו הן לשיפור נוסף באי השוויון והן להעלאת הצמיחה.
- **מכון אהרן המליץ על הגדלת מענק העבודה ("מס הכנסה שלילי") לזכאים עם ילדים,** ולמרות הממצאים המעידים על השפעתו החיובית של המענק הגדלה כזו אינה מתוכננת. מענק העבודה הוא כלי משמעותי ואפקטיבי הן במתן תמריץ חיובי לתעסוקה והן בהגדלת ההכנסות של משקי הבית בעשירונים הנמוכים בהם לפחות מועסק אחד.
- **מכון אהרן המליץ גם על הפסקת הבאתם של עובדים זרים ברישיון לעבודה בענפי הבניין והחקלאות, מניעת העסקה של עובדים ללא רישיון בכל ענפי השירותים ומבצע לאכיפת שכר מינימום וחוקי עבודה במגזר הערבי והחרדי.**